

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročilna letna 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Prvodecemberske misli

Jugoslovansko učiteljstvo stoji danes pred velikimi in odločilnimi nalogami. Vedno bolj se približuje čas, ki zahteva notranje urejenega človeka, čas, ki kar kriči po človeku, ki bi stopil nekoliko izven okvira vsakdanjosti in že vendar končno pokazal svoje pravo človeško lice. Čas, v katerem ni nikjer nikogar, ki bi stal na trdnih tleh in pokazal odločno kje je leva in kje desna, ki bi ožigal dvomnost in obračunal z njo kot z zgrešeno in nič več vredno prepričevalnostjo ljudstva, ki se mu hoče samo življenja, miru, dela in uspehov, ki pač dovolj jasen dokaz, da se vse vrtočlavo suka in drvi v negotovost brez konca. Sedemnajst let že vrši zvesto, vztrajno in dosledno Jugoslovansko učiteljstvo svojo posebno nalogo, sedemnajst let že najverodostojneje prisluškuje utripanju srca našega ljudstva, sedemnajst let že prenaša vse bridkosti in težave ter upa, ljubi in veruje s svojim ljudstvom tesno srce ob srcu in čaka, čaka. Saj vendar mora končno že priti tisti čas, v katerem nam bo mogoče reči enkrat za vselej: Bili smo, smo in bomo in nihče več nima pravice, da bi naše ljudstvo kakorkoli žalil, ga kakorkoli tiščal k tlom in mu samo obetal ter jemal predujme za stvari, ki jih nikdar ne bo dokazal z resničnimi dejstvi. Sedemnajst let Jugoslovanske države priča najbolj jasno, da so učitelji bili ustvarjalci; vsako leto znova pričajo uspehi, kronani z napor in žrtvami, da je vitalna sila učiteljev idealizem in optimizem. In spoznanje, da se je za osvojevanje treba še vedno boriti, vliva novih moči, ki venomer izpričujejo najglobljo zakoreninjenost in povezanost našega delovnega ljudstva s svojimi učitelji, vodniki in preroki. Nikdar si ni učiteljstvo delalo nikakih iluzij, nikdar se ni poganjalo za stvarmi, ki so imele svoj pomen preko vrednot za naše ljudstvo. Nasprotno: prav s tem svojim ljudstvom, iz katerega je izšlo, sedi še vedno z njim za mizo, zajema v ločeno skledo s kašo in krompirjem, je in strada, še vedno stanuje v domačijah, ki so prepojene s pradednino in diše po rodovih stoletja nazaj, še vedno vceplja otrokom učenost in odpira svet in svabi pred njim, še vedno je vključeno v krog vsakega občestva, razumeva in molči iz svoje stoletne izkušnosti. Učiteljstvo še vedno veruje v trdnost in stalnost tega svojega doma in si ne da vzeti vere, da bo zemlja rodila še tisoč in tisočletja in da nikoli ne bo pustila na cedilu onih, ki so ji ostali zvesti.

Te in take misli se vzbujajo v nas ob tem prazniku, ki je potrdil našemu ljudstvu črno na belem od vsega sveta priznano in s krvjo osvobodeno domovino.

Kaj je pomenilo bodočnost te naše zemlje in ljudstva pred sto in sto leti? Mladina! Tista mladina, ki se je v svoji rasti odpirala kakor popje, v nadi in upanju, da se razcvete, zori in dozori ter znova vrne semena za novo kal in rast. In kdo je stal ob strani te mlade rasti, da se ni skrivila? Bil je to učitelj, ki je s svojo strogostjo in uvidenostjo uravnaval, cepil in gojil. Za koga? Zase? Ne! Za boljšo bodočnost svojega rodu, za bodočnost močne in trdne Jugoslavije!

In kaj pomeni bodočnost naše zemlje in ljudstva danes? Mladi rod! Tisti mladi rod, ki odganja z vso silo popje v novo življenje, da zcvete, zori in dozori v novo življenje. In kdo stoji ob tej mladi rasti budno na straži? Učitelj je to, ki je zastavljal vse svoje sile, da privede v novo in lepše življenje one, ki jih še niso dosegle zle posledice krivice in zmot. Našim domovom je treba gospodarjev močnih rok, zdravega razuma in bistrih misli. Naši državi ni potrebno ničesar bolj ko zdravil, krepkih in poštenih moč in žena, zakaj vsega bi bilo dovolj, če bi si znali ljudje razdeliti in urediti kakor bi bilo edino prav in tudi potrebno, zakaj vsi imamo na svoji zemlji pravice poštenega življenja.

Učiteljstvo je ohranilo smer tega svojega dela do danes. Ali pa jo bo ohranilo tudi v bodoče? Mora jo! Vsa teža, ki se je zgrnila na njegova ramena, vsa odgovornost, ki raste z dneva v dan vedno bolj, ne smeta streti optimizma jugoslovanskega učiteljstva. Odpornost, ki jo zahteva čas, mora postati močnejša ko kdajkoli. Zakaj, morda je že res prišel čas najtežje preizkušnje, odločilni trenutek: ali pasti, ali ostati na nogah. Pasti bi pomenilo zrušenje vsega truda in prizadevanja, obstati pa pomeni zmagati!

Na ta najvažnejši dan naše narodne zgodovine je treba imeti čiste račune. Pred ničemer ni treba zatisniti oči. Resnica in jasnost je porok gotovemu uspehu. In kaj je gotov uspeh? Kaj je porok razvoja in napredka države? Neuklonljiva vera vseh v boljšo in lepšo bodočnost naše mlade in velike Jugoslavije!

Letošnji prvi december pa ni bil samo praznik našega uedinjenja. Imel je še drug pomen, važen pomen, ki ga učiteljstvo nikakor ne more prezreti. Slovenec smo se ta dan spominjali vseh naših bratov, ki so odšli za kruhom v tujino. Spomnili smo se slovenskih desetih bratov, ki so bogvekdaj povezali culo in šli, da se spet vrnejo. Letošnja

prvodecemberska nedelja je bil tudi njihov dan. Dan vseh tistih jugoslovanske krvi, ki so raztreseni kakor seme širom sveta, ki delajo in trpe pa imajo samo eno misel: misel na domačo zemljo in kruh, ki ga rodi. Misel na vse te naše ljudi je sveta vsakemu učitelju, saj to so stvari, ki niso nastale včeraj in ki danes ne bodo minile. Ta misel je bolna in rano bo treba ozdraviti.

In še ena stvar, ki jo ne smemo pozabiti in ki je spolnila program letošnjega prvega decembra, prosi po odkriti in dobri besedi. Letošnji prvi december so se oglašili po svojih zagovornikih tisti, ki še rasto, pa rasto

med trnjem in na suhi zemlji, to so tisti otroci, ki stradajo, ki so bosi in goli. Jugoslovanska Unija za zaščito dece je baš na prvi december spregovorila v imenu vseh onih, ki jim je življenje grenko že na vsem početku. Ali ni ravno v tem klicu najmlajših zapuščenih in izčrpanih tista bogata vsebina, ki izpolnjuje človečansko idejo prvega decembra, praznika novega življenja? Gotovo je! Učiteljevo delo ne pozna meja. S svojo vse objemajočo ljubeznijo in delom so se odzvali tudi temu klicu in sledili z vso verno, zakaj prvi december ni praznik, je delaven dan.

Kralj Peter I. o vzgoji značajev

6. avgusta 1903., četrty dan skupščine srbskega učiteljstva, je sprejel kralj Peter I. približno petsto učiteljev in učiteljic v dvoru, jih pogostil in se je ob tej priliki z njimi dolgo razgovarjal. — Interesantno je, da je bilo prijavljenih za sprejem pri kralju samo 200 učiteljev(-ic) — toda pred dvorom se jih je zbralo 500. — Tedanji minister prosvete Dobrovič Ružić ni dovolil, da bi šli vsi v dvor nego samo oni, ki so bili prijavljeni. Toda — na kraljevo zahtevo — so smeli vstopiti vsi. Predsednik učiteljske skupščine je bil pokojni Uroš Blagojevič. Kralj se je zahvalil za predsednikov pozdrav in se kot dober domačin obrnil na vse zbrano učiteljstvo z besedami:

»Izvolite gospoda, da jih po srbski navadi nekaj izprijemo!«

Kroničar nadaljuje sledeče:

»Tedad je odvedel On svoje goste v dvorski vrt, kjer so bile postavljene kraljevske mize polne piva in jestvin.

Ko so se vsi zbrali je dvignil kralj čašo in nazdravil gostom s pristrčno dobrodošlico, okrašeno z vedrim humorom in prijateljsko razigranostjo. Svojo gostiteljsko skrbnost je pokazal s ponujanjem ter prigovarjanjem naj se gosti poslužijo jedi in pijače.

Nastali so veseli trenutki pogostitve.

Med prijetno počastitvijo in pogostitvijo se je kralj živahno udeleževal razgovora, pripovedoval dogodke iz svojega življenja in dajal iskrene nasvete svojim dragim gostom, ki so se v grupah zbirali okoli njega. Sprehajal se je okoli miz, posluševal goste, ki so se zbirali okoli njega, da bi slišali njegovo kraljevo besedo, njegove izkušnje ter da si vzamejo k srcu nasvete največjega rodoljuba, očeta rodbine, ki jo je sam vzgojil ter vodil izobrazbo svojih otrok.

Takoj v početku je poudaril kralj Peter važnost vzgoje karakterja in vrlin med narodom. — Ob tej priliki je rekel:

— Gospoda moja, vi ste vzgojitelji mladine. Kakršni boste vi, takšna bo naša mladina, a kakršna bo mladina, tak bo tudi narod in njegova bodočnost. In kaj je najvažnejše v tem vašem vzgojiteljskem poklicu? Kaj je nam kot narodu najbolj potrebno? da pridobimo ugled in priznanje ostalih velikih narodov? Potrebni so nam krepki moralni karakterji, močne vrline. Brez tega ni napredka, ni zdravega življenja, vse je navidezno, lažno, izumetničeno. Naš narod ima slavno preteklost, znano in priznano. In glejte, vse kar imamo od preteklosti, vse kar je v njej sijajnega in slavnega, to je od ljudi visoko moralnih, silno čistih in nedosegljivo značajnih v vsem in povsod; junaštvo v obrambi, samozatajevanje v ustanikih proti tiraniji, krepost v hiši in prijateljstvu, iskrenost v odnosih, neumornost pri delu, gojitev vrlin ob goslih in hišnem ognjišču, ob puški in jaganu, ob vedrem in neustrašljivem pogledu, ob lahkem skoku, ki dohiteva in doseže, ob častnem delu in vsem kar smo dosegli, nesebičnost v vsem in vdanost za vse kar je dobro, — na kratko — kar je dvigalo Srbijo, kar jo je stavljalo na prvo mesto na Balkanu in kar ji je ustvarjalo državni napredek, prijatelj, ki so jo obučovali in neprijatelj, ki so jo spoštovali.

— Zato glejte kot vzgojitelji — je nadaljeval kralj — da vzgojite svojemu narodu poštene in značajne člane družbe. V naši zgodovini in med našim narodom je bilo mnogo nesreč zaradi pomanjkanja značaja in morale med ljudmi, ki so vplivali na narodovo usodo. A to se masčuje tudi preprostim ljudem in jih upropašča ter jih potiska v siromaštvo značajnosti in pomanjkanje vrlin.

— Ne dopustite, da bi med otroci rastla laž in zakrknjenost, kajti ni večjega zla od lažnivega in zakrknjenega človeka. Se posebej pobijajte v vaših šolah tožarenje in ovajanje, ki se pozneje razvije v največjo moralno bolezen. Špijoni so slabši od tatov. Tatovi kradejo in povzročajo materialno škodo, a špijoni upropašča v vsakem pogledu mnogo nedolžnih ljudi. Zaradi njih sem trpel tudi jaz. Oni mi niso dopustili niti da bi se pozdravil s svojimi rojaki in prijatelji, paziti sem moral, da se ne bi srečal s kom, da ne bi špijoni tekli tja, odkoder bi se upropaščali nedolžni ljudje, samo zaradi tega, ker so jih videli z menoj...«

Tu je padla kralju v oči neka iskra bolečine, a obraz je preletela tiha tuga zaradi utrpljenega v izgnanstvu. Dobro smo razumeli koliko je moral pretrpeti in kakim mukam je bilo izloženo njegovo čisto, blago in pomirljivo življenje.

Govoril je dalje o tem, kaj mora biti ideal vzgoje. Njegovi pogledi na moralni karakter kot popolnost vzgoje, kot skrajni smoter izobrazbe so popolnoma pravilni tudi s strani vzgojne teorije in s strani naših vsakodnevnih potreb in nalog v bodočnosti. Samo ako bomo negovali med našim narodom vrline, smemo biti prepričani, da smo na oni poti, ki nas bo dovedla do položaja, da nam bo dežela Piemont Srbstva, rastlinjak vsega vzvišenega in značajnega. Naša dolžnost je, da to izvedemo, da hodimo po tej poti ter da delamo za nacionalno edinstvo, kajti kaj smo brez tega? Nič več nego na zemljevidu eno pleme, narod brez pogojev za življenje. Samo moralna moč je pogoj za napredek in za vsestranski razvoj narodnih moči.

V nadaljnjem sprehajanju in razgovoru z učitelji je bil kralj zelo iskren tudi o samem sebi in se je v tem pogovoru dotaknil še enega važnega vzgojnega vprašanja.

Živel sem — je nadaljeval — po nesreči izven svoje domovine. Tam nisem imel toliko dela, prav za prav sem se naučil lahkega in majhnega dela. A sedaj sem kot kralj nenkrat zelo zaposlen in to s takim delom, ki mi ne dopušča niti mirnega spanja. Vi to dobro razumete, razumeli boste, kako je sedaj meni, ko sem že zašel v leta. Imam namreč že 60 let...

Pri tem se je kralj dobrodušno nasmejal in mi smo se razveselili te njegove šale in smo ga počeli hrabriti, da mu bo sedaj pomagal ves narod in mu bo osladil težke ure skrbi in brig s svojim vernim delom in značajnim obnašanjem.

— Da gospoda! Z dolgoletnim bivanjem v inozemstvu sem marsikaj pozabil od našega lepega srbskega jezika. Večkrat se mi dozdeva, da težko govorim, dasiravno mi je sedaj kakor vedno bilo srce čisto srbsko. Zaprošiti moram gospoda ministra (Dobra Ružića), da mi preskrbi učitelja, ki me bo naučil bolje govoriti srbski. Le dozdeva se mi, da bi se od kake učiteljice več naučil.

Zopet je zadonel prijeten srbski smeh in na ta kompliment — so učiteljice skupno z nami zaklicale: »Živel!«

Praznik uedinjenja v Učiteljskem domu v Ljubljani

Odkritje spominske plošče Velikemu graditelju Jugoslavije

Praznik uedinjenja je bil praznovan v Učiteljskem domu v Ljubljani na prisrčno in slavnosten način. Odkrita je bila plošča posvečena spominu blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Te proslave so se udeležili zastopnik komandanta dravske divizijske oblasti gospod podpolkovnik Jordanič, zastopnik bana banski šolski nadzornik tov. Štrukelj, prosvetni načelnik g. prof. Breznik, sreski šolski nadzornik tov. Grum, predsednik Učiteljske tiskarne tov. Gangl, zastopniki sekcije JUU tov. Završanova, Kumelj in Supančič, zastopniki nekaterih sreskih učiteljskih društev, zastopniki tiska in tudi večje število učiteljstva in učiteljskega naraščaja.

Predsednik Učiteljskega doma tov. Stanko Vrhovec je otvoril proslavo, pozdravil vse prisotne, imenoma gori navedene in izrekel tele besede:

Gospoda!

Štirideset let je slovensko učiteljstvo poživljalo zbiralo prispevke, da si postavi v kulturnem zbirališču svoj dom, ki naj sprejema pod svojo streho učiteljske sirote in v Ljubljani študirajoče učiteljske otroke. To se nam je posrečilo pred dobrim letom v onih težkih trenutkih, ki so zadeli vso našo domovino, ko je podlra rok morilčeva končala življenje našega najvzornejšega učitelja, velikega graditelja Jugoslavije, blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Slovensko učiteljstvo se ni moglo bolje oddolžiti ma-

VSEBINA:

Prvodecemberske misli.

Kralj Peter I. o vzgoji značajev.

Praznik uedinjenja v Učiteljskem domu v Ljubljani.

Prvi kongres Jugoslovanske unije.

Šolstvo in obrtništvo.

LISTEK: Karel Širok: Kapelica.

Ko so cvetele krizanteme.

Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Tako razpoloženje pri kralju je razgalilo tudi naša srca in mi smo pustili vse ter se zbrali, da slišimo njegove besede, katere je izgovarjal s tekočim in čistim srbskim akcentom, kakor da se ni bil nikoli oddaljil od Sumadije.

V zvezi z njegovim razgovorom o učiteljih je poudarjal nadalje pomembno vlogo matere, sestre in sploh žene pri vzgoji in izobrazbi mladine. In te njegove misli so bile v vsakem pogledu zelo točne. On bi želel, da se otvori čim več dekliskih šol in da se čim več deklet šola, ker nam je to potrebno tako za nacionalno, kakor tudi za splošno človečansko vzgojo.

Kraljevi pogledi na politiko in bližajoče se volitve so prav tako pravilni. Oni predstavljajo popolnega ustavnega kralja, človeka, ki je vse to prav dobro razumel.

Rekel je:

— Ne bodite pri volitvah zaslepljeni partizani, nego volite po čisti vesti in prepričanju. Ne vsiljujte nikomur svojega mišljenja. Vsakdo naj voli svobodno po svoji uvidenosti. Ne gonite nikogar s silo, da bi glasoval za to, kar mu ni ljubo, ne masčuite se drug drugemu. Ni potrebno, da bi bilo med narodom ogorčenje, pretepi in nasilja. Zelen bi videti pravo voljo naroda. Vedno ste tožili, da nimate dovolj svobode. Evo sedaj ste popolnoma svobodni, pazite kaj hočete in kako hočete.

To so kraljeve besede, njegovi naravnost očetovski nasveti. Kot da iz njega govori politični filozof 18. stoletja iz šole Rousseau-a ali Montesquina, kak republikanec z obale plavega Zenevskega jezera. Mi, katerih politična vzgoja je bila od strani merodajnih faktorjev od sedaj zavedena na nasprotno stezo, na pogrešna pota, mi, ki smo se v teh 20. letih, naučili gledati grde primere še grše politike, smo se zelo čudili, ko smo slišali poštene besede našega kralja. On vroglasa svobodo, ampak pravi: »Bodite svobodni, ampak to svobodo spoštujte pri sebi in pri drugih.«

Na kraljevo željo so učitelji v zboru zapeli pesmi: »Ajduk Veljko« in »Padajte braće«. Kralj se jim je zahvalil za lepo petje in se nato oprostil rekoč:

— Rad bi ostal takole z vami vse popoldne, ampak mnoga dela me kličejo.

Podal je najbližji roko in se s sinom, spremljan z našimi »Živijo!« klici oddaljil. Tudi mi smo odšli in mislili na one lepe besede, ki smo jih od njega slišali.

Praznik uedinjenja v Učiteljskem domu v Ljubljani

Odkritje spominske plošče Velikemu graditelju Jugoslavije

Praznik uedinjenja je bil praznovan v Učiteljskem domu v Ljubljani na prisrčno in slavnosten način. Odkrita je bila plošča posvečena spominu blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Te proslave so se udeležili zastopnik komandanta dravske divizijske oblasti gospod podpolkovnik Jordanič, zastopnik bana banski šolski nadzornik tov. Štrukelj, prosvetni načelnik g. prof. Breznik, sreski šolski nadzornik tov. Grum, predsednik Učiteljske tiskarne tov. Gangl, zastopniki sekcije JUU tov. Završanova, Kumelj in Supančič, zastopniki nekaterih sreskih učiteljskih društev, zastopniki tiska in tudi večje število učiteljstva in učiteljskega naraščaja.

Predsednik Učiteljskega doma tov. Stanko Vrhovec je otvoril proslavo, pozdravil vse prisotne, imenoma gori navedene in izrekel tele besede:

Gospoda!

Štirideset let je slovensko učiteljstvo poživljalo zbiralo prispevke, da si postavi v kulturnem zbirališču svoj dom, ki naj sprejema pod svojo streho učiteljske sirote in v Ljubljani študirajoče učiteljske otroke. To se nam je posrečilo pred dobrim letom v onih težkih trenutkih, ki so zadeli vso našo domovino, ko je podlra rok morilčeva končala življenje našega najvzornejšega učitelja, velikega graditelja Jugoslavije, blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Slovensko učiteljstvo se ni moglo bolje oddolžiti ma-

Besedo je povzel tudi tov. Gangl, ki se je predvsem spominjal velikih zaslug, ki

jih je imel za Učiteljski dom pokojni tovariš Jakob Dimnik, ki ni dal samo pobudo za ustanovitev društva, marveč je bil do svoje smrti tudi blaginjski Učiteljskega doma. Spominja se nadalje predvojnih časov, ko si je učiteljstvo ob najskromnejših prejemkih odtrgavalo od ust, da je prispevalo za ta dom, ki je šele danes dobil svoje pravo lice. — Nadalje se spominja zaslug pokojnega ljubljanskega župana dr. Tavčarja. Končno ocrta lik blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedmitelja, ki je bil naš največji učitelj. Spominja se tudi na druge učitelje, ki so bili v tistem času v domovini.

Prvi kongres Jugoslovanske unije

Delo, pota in cilji Jugoslovanske Unije za zaščito dece so med našim ljudstvom, tako med preprostim kakor med izobraženimi krogi malo znani. V naši javnosti se je in se našelost še vedno pojmuje zaščita dece kot stvar humanih prizadevanj in ne kot osnovna dolžnost družbe. V naši državi je bilo mnogo društev, ki so se ukvarjala z zaščito dece in pomagala najbednejšim izmed bednih na kakršenkoli način. Nismo pa imeli enotne organizacije, ki bi vodila vse delo tega socialnega problema in dajala smernice. Da bi se rešilo to pereče in nujno vprašanje, je Društvo Rdečega križa in 40 organizacij, ki delujejo na polju zaščite dece osnovalo zvezo z imenom: »Jugoslovanska Unija za zaščito dece.«

Unija si je zastavila nalogo, da z neposrednim delom in propagando uresniči v državi znano Zenevsko deklaracijo, ki se glasi:

1. Otroku se morajo omogočiti pogoji za normalen telesni in duševni razvoj.

2. Lačnega otroka je treba nasiti, bolnega pozdraviti, zaostalemu pomagati, izgubljenega privedi na pravo pot, a sirote in zapuščene oskrbeti.

3. Otroku se mora v slučaju velikih nesreč najprej pomagati.

4. Otroci se morajo usposobiti, da se bo lahko vzdrževal sam, obenem pa se mora zaščititi od kakršnegakoli izkoriščanja.

5. Otroci se morajo vzgojiti v duhu socialne skupnosti, da bo po svojih močeh kar najbolje služil družbi.

Jugoslovanska Unija za zaščito dece razvija svoje uspešno delo že dve leti pod predsedstvom univ. prof. dr. Josipa Silovića. Spočetka je morala uprava Unije predvsem posvečati pažnjo razširjenju in utrjevanju svoje organizacije, propagandi svojih idej, prirejanju otroških dni in organizaciji prvega kongresa Unije. Prav tako je bilo treba posvetiti pažnjo mednarodnemu kongresu za zaščito dece, ki bi se imel vršiti v Atenah to jesen, pa je moral biti radi plebiscita preložen na Veliko noč prihodnjega leta. Otroški dnevi so se vršili 19. do 25. maja s parolo: »Niti eno dete v Jugoslaviji ne sme stradati.« Izdala je brošuro z naslovom: »Hranimo z zdravno hrano našo dečo.« Zbrala je mnogo statističnega materiala v tabelarne pregledne in pričela izdajati časopis: »Narodni podmladek«, ki je objavil mnogo zbranega gradiva posebno o mortaliteti naših otrok do prvega leta starosti, kakor tudi do 14. leta.

Letošnji prvi kongres Unije se je vršil 30. nov. in 1. dec. Kongresa se je udeležila tudi častna pokroviteljica Jugoslovanske Unije za zaščito dece Nj. Vel. kraljica Marija, Nj. kr. Vis. kneginja Olga, Nj. sv. patriarh Varnava, preds. kr. vlade in mnogo drugih visokih in uglednih osebnosti.

Kongres je obravnaval dvojne glavne vprašanje o zaščiti dece in sicer: Spravljanje

min Nanj so besede, ki jih je napisal učiteljski svet 1. 1931. — In s tem, da smo prav na narodni praznik odkrili spominsko ploščo, smo pokazali spoštovanje do največjega sina Jugoslavije.

Tov. Kobal, upravnik Učiteljskega doma, je opisal zasluge posameznih velikih dobitnikov vpletenih v drugi plošči.

Zbor učitelstva pod vodstvom g. Mizerita je zapel »Bože pravde« in »Domovina bela golobica«, nakar se je tov. Vrhovec najlepše zahvalil vsem prisotnim za udeležbo.

otrok v družini ter: Rasna higiena in otroška zaščita.

Kongresu je predsedoval dr. Silović, bivši ban in senator. Po uvodnih in burnih pozdravih Nj. Vel. kraljici Mariji, ki je kongresu poslala plemenito pismo (gl. zadnje št. U. t.) je bila poslana brzojavka Nj. Vel. kralju Petru II. Nato je govoril minister za socialno politiko in nar. zdravje dr. Komnenović, ki je izjavil, da mora biti prvi cilj socialne naloge vsake vlade, da zaščiti in pomore najbednejšim. Dolžnost imam, da v imenu kraljevske vlade pozdravim prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece. Kraljevska vlada dela vedno na tem, da bi se omogočila vzgoja zdravega telesa in zdrave duše naše omladine. V teh današnjih težkih časih, ko je cilj vsakega socialnega dela omogočiti življenje vsakemu članu človeške družbe, smatramo za dolžnost, da posvečamo prvenstveno pažnjo zaščiti in pomoči naših najmlajših, da vkljub težkim časom zagotovimo našim otrokom brezskrbno detinstvo brez bolečin in trpljenja.

Za njim je govoril predsednik beograjske občine. Med drugim je iznesel tole: »Osnovni smo centralni urad za zaščito dece, mater in mladine beograjskega mesta. Ustanovili smo predmetna zavetišča, otroške vrtnice in deške domove. Kmalu bomo skončali zidanje velike sirotišnice, v katero smo vložili 7.000.000 Din, sezidali bomo osem osnovnih šol, a za socialno zaščito beograjskih otrok izdamo letno 4.000.000 dinarjev.« Govoril je tudi bolgarski minister na našem dvoru g. Dimo Kazasov, ki je dal duška veselju nad bogatim programom Unije, obenem pa izrazil zadovoljstvo, da je tudi mlada Bolgarija posvetila vso pažnjo zaščiti dece.

Sledil je referat g. dr. Silovića, (Zaščita naše zapuščene dece) znanega delavca v »Narodni zaščiti«, ki je med vojno tisoče gladnih otrok iz Istre in Primorja namestila v bogate kraje Vojvodine in jih tako rešila gotove propasti. Njegova izjava je bila silno zanimiva: »Ko sem proučeval vzroke zločinov v svoji domovini, sem prišel do zaključka, da sta pri nas dva glavna vzroka zločina: alkoholizem in zapuščena ter zanemarjena mladina. Ni kriva zločinov zapuščena in zanemarjena mladina, zastrupljena od ulice, gladna in žejna, bosa in gola, marveč je kriva teh zločinov družba, ki jim ni preskrbela doma in nadomestila mater, najboljšo in najprirodnejšo odgojiteljico dece. Radi tega se je odprl pred menoj problem, kako odgajati to mladino. Ali v domovih, ali v zavodih, ali v kmečkih družinah, ali v družinah malih obrtnikov v malih mestih. Vsi moji poizkusi, da bi mestno zapuščeno dečo namestil v kmečke družine, so ostali brez uspeha. Vsi ti otroci so enostavno pobegnili od svojih rednikov in odšli nazaj v mesto. To je nepobiten dokaz, da se mestna zapuščena deča na ta način ne more rešiti fizično in moralno propasti.

Zakaj? Mestni otroci so v kmečkih družinah podvrženi strogi kontroli in trdemu delu. To pa mestni deci ne konvenira. Mestni izgubljeni otroci so navajeni potepanja, prosjačenja, izmikanja, bioskopov in sladkarij. Zato sem prepričan, da je mogoče mestno zapuščeno mladino uspešno vzgojiti samo v domovih, kjer je mogoč strogi nadzor in kjer se lahko izuče kakršnekoli obrti že.

svoje življenje za resnico in ljubezen. Niti njihovih grobov ne poznamo, da bi nanje položili cvetja.

In Širokova velika bolečina primerja:

»Kako je bilo tebi, Marija, pri sreči takt, ko je bil tvoj sin na križ pribit? — Kako je bilo pri sreči takt štirim ženam, štirim materam, ko so čule obsodbo: Jutri bo tvoj sin s krvjo oblit!« —

In še stopi pred nas istrska kmetiška žena, mati Gortanova. V kapeli v mracnem kotu govori s Kristom. »Naj vernice nihče ne moti — Prevelika je bolečina matere, da bi jo mogla objeti beseda.

Hrepenenja polno srce pogleda na Kras in zakrvari: kraška zemlja je polna bodečega brinja in trdega grušča. Se več pa je gorja, vse uničujočega gorja! Zakaj? In kako dolgo še? Morda se bodo vsi, ki so se raztepli po svetu, nekoč mogli vrniti. Saj se je smela vrniti celo sveta družina. Jezus, Jožef in Marija, — ko Herodeža ni bilo več!

Ali vkljub teži motivov, ni v pesmih ne solzavosti in vzdihov. Sama mehka, božajoča lirika.

Z veseljem povem, da me po Cicibanu ni še nobena zbirka pesmi tako ogrela. In prepričan sem, da bo še letos zazvenela marsikatera pesem iz zbirke iz otroških ust o priliki božične z naših odrov.

J. Ribičič.

Ko so cvetele krizanteme

Ko so najlepše cvetele krizanteme, tedaj se je za vedno poslovila od nas naša blaga tovarišica ga Julka Mariničeva. Naša srca je zajela žalost in občutek osamljenosti.

Bila je vzorna učiteljica, delavna in požrtvovalna. Kot tovarišica nam je bila svetla

Predavatelj g. dr. Ambrožič, idejni vodja Unije, je v predavanju »Javna in družinska zaščita dece v predšolski dobi« izjavil sledeče: »Zaščita dece ima danes povsem drugi značaj, kot pa je imela pred nekaj leti. Sedaj se izkoplje skozi vso dobo pa je ostalo eno pravilo: družina je prirodna in najboljša zaščitnica otrok. V starih časih je bila zaščita otrok stvar milosrčja posameznika, dočim je danes dolžnost organizirane družbe. Prirastek rojstev v naši državi je še vedno najboljši v Evropi. Tudi v tako zvanih pasivnih krajih naše države so naše žene še vedno zelo aktivne, čeprav se pojavlja v gospodarsko boljših krajih padanje števila rojstev. Toda, kakor smo po številu rojstev na prvem mestu, tako smo med prvimi tudi po številu otroške umrljivosti. Na 100 umrlih v naši državi pride 45 do 46 otrok. To pomeni: vsak drugi otrok, ki se izkoplje v Jugoslaviji, se izkoplje za otroka. Približno vsako naše drugo dete do 15. leta svojega življenja umre, dočim umre v drugih državah vsako peto, šesto, pa tudi sedmo ali osmo dete.

Najhušje so prizadeti dojenčki. Od vsake 100 živorojenih otrok jih umre v naši državi 16 do prvega leta življenja. V Italiji, Avstriji in Španiji jih umre samo 12—13; v Franciji, Nemčiji, Danski in Finski jih umre samo 8—9; v Angliji in Švedski samo 6—7; v Holandiji, Švici in Norveški samo 5—6. A pri nas 16!

Toda naš narod ni oškodovan samo z zgubo tega števila otrok. Smrt ne vzame vseh otrok, ki so bolni. Mnogi ostanejo pri življenju, toda slabši so. Med njimi so slepi, gluhi, onemeli, pohabljeni na rokah in nogah.

Poleg tega pa imamo pri nas tudi mnogo otrok, ki so nezadostno vzgojeni, ali pa so sploh brez vzgoje. Sola tudi ni in ne more biti vseomogoča ustanova. Zato je potrebna vzgoja in skrb tudi izven šole. Vsakdanje življenje in praksa nam kaže, da imamo takih otrok zelo mnogo, če nočemo sami sebe voditi za nos s potvornimi izjavami.

Naši odgovornosti pred bodočimi generacijami ni zadoščeno. Ni še enotno zrežguliran položaj otroka v družini, niso še precizirane dolžnosti družine napram njemu, še prav posebej pa je treba poudariti to, da ni precizirana dolžnost države, banovine in

Šolstvo in obrtništvo

Naši obrtniki prireajo letos v borbi za svoj obstoj drugi obrtniški teden in to z namenom, da z novim poudarkom opozorijo našo javnost na svoja dela, na svoj obstoj in na samo ob sebi umevno dolžnost nas vseh, da naj kupujemo vedno in povsod domače izdelke.

Meščanska šola ima glavni namen dovajati obrtništvu zdrav in vsestransko izobražen naraščaj, namen obrtno-nadaljevalnih šol pa je, izobraziti vajence za dobre pomočnike in mojstre. Malo manj kot 15 let sem deloval na eni in isti meščanski šoli sredi naroda, ki pripada skoro izključno obrtniškiemu stanu in radi tega pišem pričujoče vrstice iz resnične potrebe in želje pomagati obrtništvu v borbi za njegov obstoj.

V borbi za svoj obstanek mora naše obrtništvo in vsi gospodarski krogi nujno zahtevati, da se v učni načrt za učiteljske šole vnese narodno gospodarstvo kot poseben predmet v vse letnike. Ko bodo bodoče učiteljske generacije prežete gospodarske vzgoje, potem bodo tudi široke plasti naroda uživale pravo gospodarsko vzgojo, pri kateri bo geslo: Kupuj domače izdelke! prešlo samo od sebe v meso in kri naroda, ki bo pri nakupu svojih potrebščin vedno in povsod prodajalcu zastavljal vprašanje, če je izdelek domač in bo odklonil nakup tuje robe.

S prireditvijo obrtniškega tedna hoče obrtništvo opozoriti javnost na svoje izdelke. Razstave na velesejmu, v raznih krajih naše ožje domovine, modne revije itd. so nas skoro že prepričale, da izdelki naših obrtnikov

občine proti njemu, narodnemu pomladku. Manjka nam koordinacija celokupnega dela na zaščiti dece, še bolj potrebna pa je čim tesnejša kooperacija vseh aktivnih udov na tem polju. A najhuše se pa tu občuti pomanjkanje materialnih sredstev. Za našo siromašno dečo so žepi gotovih ljudi vse premalo odprti, še vedno štedijo na škodo otrok banovinski, občinski, pa tudi državni budžeti. Družina, ki ji propadajo otroci, počasi ugasne. Narod, čigar deca propada, zaostaja za drugimi narodi. Kdor zaostaja — izgubi tekmo. Narod, ki zaostaja izgublja borbo za borbo — povsod. Staplja se z drugimi narodi. Inteligenca našega naroda mora voditi svoj narod do zmage na bojnem polju nove dobe: v biološki tekmi narodov.

V zadnjih desetletjih je prodirala zamisel otroških zavetišč, dečjih domov itd. za zapuščene otroke. Moderni domovi za dojenčke morejo res reševati svoje gojence; imajo pa veliko napako: da so zelo dragi. Zaščito v domovih moremo rezervirati samo za slabotne in bolehnne dojenčke.

Glavna napaka dečjih domov je, da doraščajo otroci v domu daleč od realnega življenja in od prirode. Dete ostane živo, ali obzorje mu je zoženo, besedni slovar skrčen, pojmi omejeni. Šele če se predšolsko dete presadi v družino, oživi, se razvije in seznani z vsakodnevnim življenjem.

V mnogih krajih je navada, da se otroci oddajajo v rejo. Zaradi nepazljivega in nevedčega ravnanja jih mnogo zbolijo in umrejo. Zato so Francozi organizirali po Ruselovem zakonu »centres d'elevage rurales«. Tu se starejši dojenčki in mlajši otroci nameščajo v kolonijah, ki so v središču naselja pod stalnim higienskimi in vzgojnimi nadzorom po zaščitnih sestrah in zdravnikih. Prva taka kolonija pri nas je nastala s pomočjo države in privatne iniciative pred 9 leti v Lukovici. Sedaj imamo 17 takih kolonij z 250 dojenčki in 400 otroki, seveda vse premalo. Zmislil za take kolonije se med prebivalstvom širi. Velika težava je pa, ker ni dovolj zaščitnih sester in — sredstev. Žal, da privatna iniciativa še nima misli za take kolonije. Upajmo, da se bo v bodoče takemu koncentriranemu in kontroliranemu nameščanju otrok posvetilo več pažnje. Tu je važna naloga Unije.

(Dalje.) V. Jagodič.

Karel Širok:

Kapelica

Izdala akademska založba 1935.

V času, ko se kruhorstvo in oportunistično ozirata za praktično usmerjenost duha, v času, ko rastejo na politični in tudi kulturni borzi akcije navidezne etike, v tem času nam je daroval K. Širok zbirko resnično religioznih pesmi, ki nas spominjajo že davno pozabljenih kristalno čistih etičnih lepot. Nikjer trde besede, nikjer grozeče iztegnjenega pridigarskega prsta — odprimo knjigo kjerkoli — povsod nam poteka na dušo spomin na davne, davne udarce lastnega srca.

Že sama naslova stran — ročno kolorirani posnetek lesoreza iz l. 1485. — nas opozarja na narodno-preprosto, a zato tem globljo lepoto vsebine.

Pesmi v zbirki so razvrščene tako, da tvorijo vse skupaj zmiselnost celoto. Vsaka zase biser, se nanizajo druga na drugo kakor jagode na rožnem vencu in zapuste v naši duši vibracije visoke čustvene vrednosti.

Marija je mati vseh mater, ki ne vedo, kam bi položile svoje dete, da bi mu bilo toplo, in Jezus, ta drobnji otrok, je sinteza tistega duha, ki ga »zaman iščemo med knezi in bogatinji«; kajti le trpljenje — ju je moglo obzariti s tako zarko, vse razsvetljujejočo in vse objemajočo svetlobo. Ta luč je tako kristalno čista, da obžari tudi tisto malo dušico, »ki na svetu ni Boga molila«, temveč le »stihljepot je iskala, na posteljah trdih je spalala«.

Mimo Kristusovega trpljenja in njegove smrti, ki pa ni mogla zatreti večne resnice, mimo krvavečega srca Marije, ki je iz njenih solz »zrasel grenki pelin«, preide Širok na trpljenje naroda tam preko meje. Pretrse ga smrt mučnikov, ki so kot Krist darovali

vzglede vedno dobra in blaga. Udeleževala se je v raznih društvih. Povsod je delala z veseljem; žrtv se ni nikdar ustrašila.

Zakaj si nas zapustila, draga Julka? V najlepših letih, ko je bila tvoja duša še polna načrtov in tvoje roke željne dela. Dobro se spominjam, ko si v boleznih nekoč dejala: »O, da bi mogla zopet med vas, da bi mogla v šolo k moji deci, — potem bi bila srečna!« Da, vsa tvoja sreča, vse tvoje veselje je bilo v šoli. Kako si ljubila svojo dečo! Bila si ji kakor skrbna mamica. Kot male ovčke so se zbirali najmlajši okrog tebe. Z njimi si se igrala, z njimi si prepevala.

Skoro dvajset let si vzgajala in učila dečo na šoli pri Sv. Urbanu pri Ptuj. Ni bilo malo dela, ni bilo brez žrtve. Tebi ni bilo težko živeti se v dušo kmečkega otroka, ker si bila sama doma iz kmečke hiše.

Rodila se je ga. Mariničeva leta 1895. v Dramljah pri Celju. Po kratkem službovanju v Dramljah in v Gotovljah v Savinjski dolini, je prišla leta 1918. k Sv. Urbanu.

Vzorna je bila kot učiteljica in tovarišica, pa tudi kot mati, žena in gospodinja. Zapustila je dva nedoročena otroka. Bila sta ves njen up in njena nada. Vsa njena sreča. Zato ji je bilo slovo še težje. Ni mogla umreti prej, dokler nista prišla njena ljubljena k njej, ko sta se za vse svete vrnila domov na počitnice.

Lepa je bila njena zadnja pot. Mnogo vencev smo položili in mnogo jesenskih cvetov smo natrosili na njeno gomilo.

Sladko počivaj med cvetjem, saj tvoja življenjska pot ni bila posuta z njim! Težko nam je, ko se poslavljamo od tebe, draga, nezabavna Julka, — tolažimo se le z mislijo, da si srečnejša od nas.

T. K.

nikov v nobenem pogledu ne zaostajajo za izdelki tujih dobaviteljev. Sem reden obiskovalec vseh obrtnih razstav in mi je v resnično zadoščanje, da morem ugotoviti resničnost zgornje trditve. Letos sem na praškem velesejmu do podrobnosti pregledal razstavo mizarskih izdelkov, ki je obsegala skoro sto opremljenih sob, kuhinj, pisarniških prostora itd., in na tem mestu pribijam, da se morejo na naših razstavah razstavljeni mizarski izdelki vzoporediti v isto vrsto z onimi na praškem velesejmu. Pri naših razstavah pogrešam le eno, to je da naši razstavljalci ne znajo, bolje rečeno ne morejo radi pomanjkanja širokogrudnosti in pa mogoče tudi denarnih sredstev postaviti svojih izdelkov v tako bogato okolje, kakor zmorejo to njihovi praški tovariši.

Torej izdelki naših obrtnikov ne zaostajajo za izdelki tujih. Če pa smo primerjali med seboj tuje in domače izdelke potem moramo primerjati med seboj tudi izobrazbo tujega in našega obrtnika. Ta primerjava pa bo izpadla v prilog tujeve, ki po svoji izobrazbi in gospodarski vzgoji našega obrtnika daleč prekašajo. To izvira iz dejstva, da imajo tuji obrtniki za seboj bogate tradicije, to je da prehaja obrt že več rodov od očeta na sina in da vsak oče poskrbi svojemu sinu za najboljšo strokovno izobrazbo, medtem ko je naš obrtni stan še silno mlad, tako rekoč od včeraj in še nima za seboj dolgoletnih tradicij. Od nekdanih čehov so ostali le pisani pravilniki in pisane pravice, duša in strast do obrti pa sta se porazgubili, poniknili sta v pesku plitke in ne-tradicionalne izobrazbe, ki ni mogla uspevati v ozračju, kjer je oče preklinjal pred sinom svojo obrt, videč v njej le težave in trpljenje, pa je v isto sapo veličeval to ali ono pridobitno panogo, največkrat na kazoč na uradniško službo kot višek zemeljske dobrote. In tako je sin, namesto da bi sledil očetu v obrti ali drugem gospodarstvu, odšel v čisto tujo stroko, kjer ni uspel tako, kakor bi uspel v očetovi obrti.

Popolnoma napačen je nazor, da je treba brihtne in nadarjene učence navajati na izrecne uradniške karijere, ki lebe večini slovenskih staršev kot višek zemeljske sreče pred skrbjo polnimi očmi. Tu imajo prav lepo nalogo ravno naši učitelji, ki naj vedno vplivajo na starše, ki imajo nadarjene otroke, da jim omajajo to napačno vero. S tem bi se silno koristilo razvoju narodnega gospodarstva, ki bi mu pridobivali talente, ki so poklicani dvigniti gospodarski nivo svojega naroda.

Malo dokaza za zgornje trditve. Preprosti usnjarski pomočnik pri veliki trdki v Trzinu je dal svojega sinka v šole, v gimnazijo. Od prve do osme šole je bil leto za leto odlični učenec. Vsi so mislili, ta dečko bo šel na višje šole in bo velik gospod, ker je nadarjen. Nihče pa ni ob počitnicah in prostem času hodil za njim in ga opazoval, s kakim navdušenjem spremljajo njegove oči gibe usnjarskih pomočnikov, ki obrezujejo kože, kako se svetlikajo njegove oči, ko je gledal ličenje in gladenje izdelkov, nihče ni videl, kako mu nosnice trepečejo, ko je videl jedke duhove strojil in lužil, nihče mu ni mogel slediti v njegovih mislih in željah postati tudi sam usnjarski stvaritelj gospodarskih dobrin. V njem je dozorel sklep, ki ga je tudi v svoje največje zadovoljstvo izvršil. Po položeni maturi z odliko je vstopil kot usnjarski vajenec v usnjarno, kjer je dolgo